

Sygn. akt VIII Gz 15/17

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy

w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Marek Tauer

Sędziowie: SO Artur Fornal

SR del. Sylwia Roszak (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 23 lutego 2017 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa M. B.

przeciwko (...) w P. Oddział w P. (...)

na skutek zażalenia powoda na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 19 września 2016 r., sygn. akt VIII GC 740/16

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie pozostawiając Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie.

Artur Fornal Marek Tauer Sylwia Roszak

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 19 września 2016 roku Sąd Rejonowy w Bydgoszczy zniósł postępowanie i odrzucił pozew.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał, iż powód wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) SA. Oddział w P. (...) kwoty 8 547,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 kwietnia 2014r. do dnia zapłaty z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia.

W piśmie procesowym z dnia 20 czerwca 2016r. pozwany wskazał, iż postanowieniem z dnia 10 czerwca 2016r. Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy dokonał wpisu zmiany nazwy pozwanego na (...)SA Oddział w P. (...).

Sąd Rejonowy zważył, iż zgodnie z art. 64 k.p.c. zdolność sądowa to zdolność występowania w procesie w charakterze strony. Posiadają ją: osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Sytuację prawną oddziałów przedsiębiorców zagranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej określa art. 13 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz. U." z 2013 r., nr 109, poz. 672 z późn. zm.) i zgodnie z art. 85 i nast. powołanej ustawy przedsiębiorcy zagraniczni mogą tworzyć oddziały z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wykonujące działalność wyłącznie w zakresie przedmiotu działalności przedsiębiorcy zagranicznego.

Sąd Rejonowy wskazał, iż definicja oddziału została zawarta w art. 5 pkt 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i wynika z niej, że oddział to wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywana przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Na tej podstawie można stwierdzić, że oddział przedsiębiorcy zagranicznego to struktura organizacyjna wyodrębniona pod względem organizacyjnym, ekonomicznym i technicznym, lecz nieposiadająca podmiotowości (osobowości prawnej) z wyjątkami wyraźnie wskazanymi w przepisach prawa). Stroną w postępowaniu przed sądem jest sam przedsiębiorca zagraniczny, będący podmiotem wszelkich, związanych z działalnością, oddziału praw i obowiązków. O ile zatem oddział przedsiębiorcy zagranicznego dopuszczony jest do obrotu gospodarczego w Polsce, o tyle - jeśli przepisy szczególne nie stanowią inaczej - nie posiada on odrębnej od przedsiębiorcy zagranicznego zdolności sądowej i może występować przed sądami jedynie działając w imieniu i na rzecz tego przedsiębiorcy, a nie we własnym imieniu.

Jednym z aktów prawnych, przyznających zdolność sądową oddziałowi przedsiębiorcy zagranicznego, jest ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tj. Dz. U. z 2013 r., nr 158, poz. 950 z późn. zm.), która w rozdziale 5, dotyczącym wykonywania działalności ubezpieczeniowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń, przewiduje w art. 105 ust. 1 ustawy, że zagraniczny zakład ubezpieczeń może podejmować i wykonywać działalność ubezpieczeniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jedynie przez główny oddział, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 6. Definicję głównego oddziału zawiera z kolei przepis art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, który pod tym pojęciem każe rozumieć oddział - w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej - zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej albo zakładu reasekuracji mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej. Z kolei zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy pod pojęciem oddziału rozumieć należy oddział, w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej albo zakładu reasekuracji mającego siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej. Pojęcie oddziału i głównego oddziału na gruncie ustawy o działalności ubezpieczeniowej nie są więc tożsame, dotyczą bowiem innego kręgu podmiotów (zagranicznych zakładów ubezpieczeniowych) je tworzących. Oddział główny może utworzyć zakład ubezpieczeń mający siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej, natomiast oddział może utworzyć zakład ubezpieczeń mający siedzibę w państwie będącym państwem członkowskim Unii Europejskiej. Odmiennie kształtuje się na gruncie tej ustawy zdolność sądowa tych oddziałów. Zdolność sądową posiada tylko główny oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń, mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej, natomiast zdolności tej nie ma oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej (rozdział 6 - art. 131 ustawy).

Reasumując, Sąd Rejonowy przyjął, iż w niniejszej sprawie pozwany określony jako (...) S.A. Oddział w P. (...) funkcjonujący obecnie pod firmą (...) S.A. jest oddziałem spółki w S. (...) we F. (...), a zatem oddziałem zagranicznego zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej i nie posiada zdolności sądowej. Uznał ponadto, iż brak zdolności sądowej pozwanego ma charakter pierwotny.

Sąd Rejonowy przyjął, iż wyznaczenie odpowiedniego terminu na uzupełnienie braku jest celowe jedynie w sytuacji, gdy braki dadzą się uzupełnić. Brak zdolności sądowej nie może być bowiem uzupełniony na podstawie art. 70 k.p.c. przez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotu posiadającego tę zdolność w miejsce podmiotu nieposiadającego zdolności sądowej.

W cenie Sądu Rejonowego, brak zdolności sądowej oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej ma charakter nieusuwalny, ponieważ nie istnieje możliwość uzyskania tej zdolności przez oddział. W miejsce pozwanego oddziału musiałby wstąpić posiadający zdolność sądową zakład ubezpieczeń, co oznacza, że nie zostałyby zachowane tożsamość stron. Tymczasem przepis art. 70 k.p.c. wyklucza wyeliminowanie jednostki pierwotnie wskazanej jako strona i wprowadzenie w jej miejsce do procesu zupełnie innego podmiotu, posiadającego zdolność sądową (tak m. in. SN w postanowieniu z 24.09.2004 r., I CK 131/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 156).

Powyższe orzeczenie zaskarżył w całości powód wnosząc o jego uchylenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych.

Powód zarzucił powyższemu orzeczeniu naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na rozstrzygnięcie, a w szczególności art. 343¹ kpc, art. 199 §2 kpc i art. 70 kpc.

W uzasadnieniu zażalenia powód wskazał, iż w niniejszej sprawie chodzi wyłącznie o niedokładność w oznaczeniu strony pozwanej, która powinna zostać usunięta jako brak formalny poprzez wezwanie powoda do sprecyzowania oznaczenia pozwanego. Z treści pozwu oraz oświadczenia powoda znajdującego się w aktach sprawy wynika, że intencją powoda było pozwanie zagranicznego zakładu ubezpieczeń jako pozwanego. W pozwie została wyraźnie wskazana jako strona pozwana osoba prawna spółka akcyjna i dodatkowo jej oddział. Powód podkreślił, iż uściślenie oznaczenia strony jest dopuszczalne w toku postępowania jak i w drodze sprostowania wyroku przez Sąd I instancji. Zaznaczył, iż taki pogląd jak ten powyżej przedstawiony został zaprezentowany przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29.01.2016 r. wydanym w sprawie sygn. akt II CSK 94/15 opublikowanym LEX 522109720, które zostało wydane w identycznym stanie faktycznym jak w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W ocenie Sądu zażalenie powoda zasługuje na uwzględnienie, wobec zasadności zarzutu naruszenia art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. wskutek błędnego uznania, że wskazana przez powoda strona pozwana, określona jako (...) Spółka Akcyjna Oddział w P. (...), a obecnie (...) S.A. nie posiada zdolności sądowej.

Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Sąd odrzuci pozew, jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej, przy czym w myśl przepisu art. 199 § 2 k.p.c. z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron, Sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak ten nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

Przede wszystkim należy odróżnić dwie odmienne sytuacje. Pierwsza, gdy strona powodowa jednoznacznie oznacza jako stronę pozwaną podmiot bez zdolności sądowej, który według jej intencji miał być stroną przeciwną, wówczas brak ten ma charakter nieusuwalny, nie ma więc zastosowania art. 199 § 2 w zw. z art 70 § 1 KPC, a pozew podlega odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 KPC, którą to sytuację przyjął błędnie Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie. Druga zaś, gdy oznaczenie strony pozwanej zawiera jedynie wskazanie jednostki organizacyjnej osoby prawnej, która nie ma odrębnej od tej osoby zdolności sądowej lub też gdy strona ta została oznaczona przez wskazanie osoby prawnej i dodatkowo jej oddziału, jednak z uzasadnienia żądania pozwu wynika że wolą powoda nie było pozwanie oddziału osoby prawnej lecz tej osoby jako podmiotu łączących ją z powodem stosunków cywilnoprawnych poddanych pod osąd sądu. W tej drugiej sytuacji, z którą mamy do czynienia w niniejszej sprawie, oznaczenie strony pozwanej może być potraktowane jako oczywista niedokładność.

W ocenie Sądu Okręgowego, w przypadku jakichkolwiek wątpliwości, kogo strona powodowa pozywa- czy oddział osoby prawnej czy spółkę, to Sąd winien najpierw dążyć do ustalenia, co jest wolą strony powodowej i ewentualnie wezwać do sprecyzowania strony pozwanej. Warto zaznaczyć, że jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 stycznia 2016 roku, sygn. akt II CSK 94/15 uściślenie oznaczenia strony przez sąd jest dopuszczalne zarówno w toku postępowania jak i w drodze sprostowania wyroku przez sąd pierwszej instancji na podstawie art. 350 k.p.c. (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 183/03, i dalsze powołane w nim orzeczenia Sądu Najwyższego).

Wbrew stanowisku Sądu Rejonowego nie można uznać, iż strona pozwana tak jak została określona w pozwie w niniejszej sprawie nie posiada zdolności sądowej. Powód bowiem jednoznacznie wskazał, iż pozywa spółkę akcyjną, która jako osoba prawna ma zdolność sądową. Dodanie po określeniu osoby prawnej jej jednostki organizacyjnej w postaci oddziału w P. (...) i jego adresu nie przesądza, iż pozwany nie ma zdolności sądowej

W ocenie Sądu Okręgowego zauważyć należy, iż Sąd Rejonowy nie wezwał powoda do sprecyzowania strony pozwanej. Powód natomiast z własnej inicjatywy, w piśmie z dnia 28 września 2016 roku sprecyzował stronę pozwaną wskazując, iż jest nią (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P.. Zatem ewentualne braki w określeniu strony pozwanej zostały uzupełnione przez stronę powodową. Pełnomocnik powoda precyzując stronę pozwaną wskazał, że intencją jego mocodawcy od samego początku było pozwanie (...) Spółki akcyjnej z siedzibą w P., która na terytorium Polski prowadzi działalność w formie oddziału. Z przebiegu procesu wynika więc rzeczywista wola powoda co do tożsamości podmiotu, który chciał zaangażować w przedmiotowy spór. Trzeba jeszcze raz podkreślić, iż w przypadku, gdy Sąd Rejonowy miał jakiegokolwiek wątpliwości winien zwrócić się do strony powodowej celem sprecyzowania strony pozwanej.

Należy także zaznaczyć, iż Sąd Rejonowy ustalając czy oddział zagranicznego przedsiębiorcy ma zdolność sądową czy nie swoje stanowisko oparł między innymi na przepisach ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej obowiązującej w chwili wniesienia pozwu, ale nie obowiązujące już w chwili wydania zaskarżonego orzeczenia.

Od 1 stycznia 2016 roku obowiązuje ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej z dnia 11 września 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1844 ze zm.), która zastąpiła dotychczasową ustawę z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej. Zgodnie z art. 11 tej ustawy wskazanie w piśmie procesowym oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń jako strony postępowania dotyczącego roszczenia wynikającego z działalności zagranicznego zakładu ubezpieczeń wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez oddział jest jednoznaczne ze wskazaniem jako strony tego postępowania zagranicznego zakładu ubezpieczeń. Przepis ten obowiązywał zatem w dacie wydania zaskarżonego orzeczenia i winien mieć zastosowanie, z uwagi na brak przepisów przejściowych do niniejszej sprawy.

Warto zaznaczyć, iż powyższy przepis jest nową regulacją w stosunku do poprzedniej ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, wolą ustawodawcy było wyeliminowanie sytuacji, gdy w przypadku kierowania powództw przeciwko zagranicznym zakładom ubezpieczeń z Unii Europejskiej działającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez oddział przedsiębiorcy zagranicznego w pozwie oznacza się pozwanego jako oddział przedsiębiorcy zagranicznego działający na terytorium RP – zamiast zagranicznego zakładu ubezpieczeń. W świetle nowej regulacji pozew nie będzie automatycznie odrzucany, gdyż nawet niewłaściwe oznaczenie strony postępowania będzie jednoznaczne ze wskazaniem jako strony zagranicznego zakładu ubezpieczeń. Komentowane rozwiązanie jest ściśle powiązane z innymi prokonsumenckimi postanowieniami działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej.

Warto też dodać, iż w piśmiennictwie przyjmuje się nawet, że okoliczność, iż strona pozwana została w pozwie określona jedynie oznaczeniem jej oddziału mającego siedzibę w Polsce, nie oznacza per se, że proces toczy się przeciwko nieistniejącemu podmiotowi, a w konsekwencji, że znajduje zastosowanie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. przesądzający o obowiązku odrzucenia pozwu. Status strony postępowania cywilnego posiada więc wyłącznie przedsiębiorca zagraniczny, który utworzył oddział dla wykonywania działalności gospodarczej na terytorium RP. Działalność tego oddziału ma charakter zależny i powoduje bezpośrednio powstanie praw i obowiązków po stronie przedsiębiorcy zagranicznego. Sąd polski jest więc właściwym do rozpoznania sprawy jeżeli roszczenie dochodzone przeciwko przedsiębiorcy zagranicznemu związane jest z działalnością jego oddziału mającego siedzibę na terytorium RP (tak postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2015 roku, III CSK 64/15).

Również w judykaturze wyrażane jest jednolite stanowisko, że posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej, a tym bardziej wskazaniem jedynie siedziby tego oddziału, nie oznacza, że stroną czynności prawnych lub procesowych jest oddział tej osoby jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takim przypadku w postępowaniu sądowym stroną jest sama osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się przedmiot postępowania sądowego. Przedsiębiorca zagraniczny, będący spółką akcyjną prowadzącą w Polsce działalność w ramach oddziału ujawnionego w rejestrze przedsiębiorców, ma zdolność sądową będącą emanacją przysługującej mu jako osobie prawnej zdolności prawnej. Sam oddział nie ma odrębnej, od będącego osobą prawną przedsiębiorcy zagranicznego, podmiotowości w

sferze prawa cywilnego, nie posiadając odrębnej od tego przedsiębiorcy zdolności sądowej. Nie przesądza to jednak o trafności stanowiska Sądu Rejonowego, że w sprawie stroną pozwaną był oddział przedsiębiorcy zagranicznego, a nie sam przedsiębiorca, z tej tylko przyczyny, że obok określenia w skróconej formie brzmienia firmy przedsiębiorcy zagranicznego wskazano na siedzibę jego oddziału, a nie na siedzibę pozwanej osoby prawnej. Nawet posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej nie oznacza, że stroną postępowania jest oddział jako niezależny podmiot stosunków prawnych, ponieważ stroną w postępowaniu sądowym jest wówczas sama osoba prawna będąca przedsiębiorcą zagranicznym mającym w Polsce swój oddział (wyrok SN z dnia 11 października 2013 r., I CSK 769/12, OSNC-ZD, 2014, nr D, poz. 70, zob. też wyrok SN z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 139/06, , postanowienie SN z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 681/08).).

Reasumując, w niniejszej sprawie nie było podstaw do uznania, iż pozwany nie posiada zdolności sądowej.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uchylił zaskarżone orzeczenie na podstawie art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc.

Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego znajduje uzasadnienie w treści art. 108 par 2 kpc.

Artur Fornal Marek Tauer Sylwia Roszak